

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.049 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, доцентки Галини АНІКІНОЇ
на дисертацію Павла ІВАНОВА на тему
«Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Сучасна наука цивільного права пов'язана з рекодифікацією цивільного законодавства отримала черговий потужний стимул для вдосконалення правового регулювання цивільно-правових відносин.

Нова редакція ЦК України спрямована на забезпечення охорони прав та інтересів учасників цивільних правовідносин. Задля забезпечення їх безпеки постало завдання персоналізації учасників цивільних відносин.

В сучасному світі стрімко розвиваються різноманітні технології, які надають можливість учасникам цивільних правовідносин брати в них участь за допомогою різноманітних телекомунікацій. При анонімній участі у правовідносинах важко захистити права потерпілого від порушень його суб'єктивних прав. Тому для участі особи у цивільних правовідносинах важливою є їх ідентифікація.

Елементи ідентифікації часто виражають в об'єктах графічного дизайну, формують його зовнішній прояв. Однак графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин не була предметом окремого дослідження в науці цивільного права. Зважаючи на зазначене дисертаційне дослідження Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» є актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими, оскільки у роботі комплексно опрацьовано широкий спектр проблем щодо графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Дисертант розробив та сформулював низку нових наукових положень та висновків, які відповідають критеріям наукової новизни і в сукупності вирішують конкретну наукову проблему. Автор детально аналізує погляди науковців, висловлює власну позицію, вдається до обґрунтованої критики

поглядів дослідників, які, на його думку, є спірними. Рецензована робота є комплексним теоретико-прикладним дослідженням проблем графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Результати дисертаційної роботи спрямовані на внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України, діяльності законодавця в частині приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних актів та права ЄС.

Зроблені в результаті дослідження висновки, пропозиції та рекомендації можуть використовуватися час підготовки підручників, науково-практичних коментарів до Цивільного кодексу України, а також під час викладання навчальних дисциплін, таких як «Цивільне право», «Право інтелектуальної власності», «Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав» та бути підґрунтям подальшого вивчення проблематики щодо графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

На основі дисертації сформульовано низку нових концептуальних у теоретичному розумінні та важливих для юридичної практики положень і висновків, які виносяться на захист.

Заслуговує на увагу визначення поняття «графічна ідентифікація», під якою автором пропонує розуміти тотожність учасника цивільних правовідносин (його діяльності чи об'єкта, який йому належить) за допомогою графічного відображення ознак, що індивідуалізують такого учасника та похідних від них (засобів графічної ідентифікації), на матеріальному або електронному носії, яке використовується для встановлення відповідності (належності) об'єкта (поведінки) конкретному суб'єкту (с. 17; с. 37).

Підтримуємо думку автора, що поняття ідентифікації є вузьким, а поняття «індивідуалізація» є більш ширшим по відношенню до ідентифікації учасника цивільних правовідносин загалом, оскільки не усі ознаки, що індивідуалізують учасника можуть належним чином його ідентифікувати (наприклад, вік, стать, стан здоров'я фізичної особи), так і графічної ідентифікації зокрема, оскільки останньою охоплюються лише ті ознаки, що індивідуалізують учасника, що отримали графічне відображення (с. 56).

Цікавим є дослідження правової охорони комерційного образу продукту чи послуги, що може включати дизайн або конфігурацію продукту. Такий комерційний образ в праві іноземних держав отримав назву «trade dress». Автором досліджено підходи до правової охорони «trade dress» в США та країнах ЄС (с. 39-45).

Заслуговує на увагу аналіз таких особливих засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин як персонажі і маски, які

також можуть слугувати елементом (єдиним або складовим) логотипу чи брендмарки, або ж використовуватися цілком самостійно (с. 86-89).

Зауваження щодо змісту дисертації. Не заперечуючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, високий теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи **Павла Іванова «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин»** мають дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації.

1) На думку автора, графічна ідентифікація, як об'єкт суб'єктивного цивільного права є зовнішнім проявом такого особистого немайнового блага, як індивідуальність (індивідуалізація) фізичної чи юридичної особи. У той же час, графічний об'єкт, в якому втілюється графічна ідентифікація, за умови відповідності умовам охороноздатності, може набувати ознак об'єкту права інтелектуальної власності. Особисте немайнове право на індивідуальність є невідчужуваним, не може бути відділене від особи носія, або вираженим в грошовому еквіваленті. Права інтелектуальної власності мають майнову цінність і є відчужуваними. У зв'язку з цим потребує додаткового пояснення як графічна ідентифікація поєднує в собі ці дві категорії (с. 77).

2) Здобувачем зроблено висновок, що для ефективного захисту графічної ідентифікації як зовнішнього прояву фірмового стилю доцільно використовувати такий правовий інструментарій її правової охорони як: торговельна марка, промисловий зразок, об'єкт авторського права, захист економічної конкуренції. Зі змісту роботи не зрозуміло чи може правова охорона графічної ідентифікації як зовнішнього прояву фірмового стилю здійснюватися за допомогою усіх цих об'єктів водночас, декількох чи одного з них. Доречно було б навести приклади охорони графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин за допомогою поєднання зазначених об'єктів інтелектуальної власності (с. 46).

3) В дисертаційному дослідженні значну увагу приділено цивільно-правовій охороні графічної ідентифікації як торговельної марки. У юридичній літературі наводиться широкий перелік видів торгівельних марок. Варто було б також зацентувати увагу на видах торговельних марок. Зокрема, виділяють: графічні, зображувальні, світлові, звукові, ароматичні торгові марки. Цікаво було б зрозуміти до якого різновиду торгівельних марок автор пропонує відносити графічну ідентифікацію учасників цивільних правовідносин.

4) Зі змісту дисертаційного дослідження залишається незрозумілим чи може здійснюватися цивільно-правовою охороною графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин як географічного зазначення?

5) На сьогодні створення об'єктів інтелектуальної власності є можливим за допомогою штучного інтелекту. Ця проблема є дуже актуальною і широко обговорюється в юридичній літературі. В підрозділі 2.4. «Створення

засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин» варто було приділити увагу цьому питанню.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Іванова Павла Володимировича, а мають дискусійний характер. Робота є цікавою, самостійною, завершеною працею. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Павла ІВАНОВА на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (з наступними змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права, а його автор – Іванов Павло Володимирович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

доцентка кафедри цивільного права та процесу

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда

Юзькова, кандидатка юридичних наук,

доцентка

Галина АНІКІНА